

פרשת כי תצא

מלחמה בזמן אמת

"זה אוכל אותי כל פעם מחדש. מה ההבדל בינינו," פנה מוסכניק למנתח לב. "שנינו עושים את אותן הפעולות בשורה התחתונה: אני מנתח לב של מנוע - אתה מנתח לב של אדם. אני מחליף שסתומים במנוע, וגם אתה. אני מנקה חומרים מיותרים או מזיקים מתעלות הניקוז של המנוע, ואתה באמצעות צנתור מפנה שומנים מעורקי הלב.

"איך קורה שבסופו של חודש, לאחר שעבודתנו זהה, אתה זה שגורף את הכסף הגדול מהמטופלים ואני נשאר עם משכורת בינונית?"

חיך המנתח והשיב לו בשנינות: "נראה אותך מצליח לתקן את המנוע בזמן שהוא פועל..."

ויכוח בין הרגש לשכל - מי מהם עדיף? למי כדאי להאזין? נכון שההיגיון עדיף בהרבה מקרים על הרגש, אבל מי שאינו רגיש די הצורך לזולתו מרגיל את עצמו להיות אכזרי לעיתים לסובב אותו, וכל זאת כשהוא מנופף בשלווה מרגיזה ב"שכל ורק שכל". תשאלו אותו מה עם הרגש? מבחינתו, שיחפש לעצמו מקום בעזרת הנשים או בפינת המשחקים של הילדים...

התורה פותחת את פרשת השבוע בתיאור מצב שבו עם ישראל יוצא להילחם באחד או כמה מאויביו, והוא מנצח. "כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבית שביו." מדוע לא מתארת התורה גם מצב הפוך, חלילה, שבו יוצאים לשדה הקרב ולא מנצחים?

לפני שנענה תשובה לשאלה זו, שהתשובות עליה רבות הן, נביא בקצרה מדברי מפרשים רבים שפירשו כאיש אחד את דברי הפסוק, כל אחד בסגנונו שלו: המלחמה - מלחמת היצר, הניצחון - האדם גובר על יצרו, השבי שלוקחים - מפעילים את היצר הטוב שהיה שבוי עד כה ומנוטרל בידי היצר הרע.

השכל, תפקידו להיות "מצביא עליון" של כל איברי הגוף. לחלק פקודות, לשמש כ'מרכז בקרה', לשקלל את הנתונים המגיעים אליו ולקבל החלטות. אבל מפתיע לגלות שהמלחמה הניטשת בין יצרי האדם אינה מתרחשת במוחו של האדם, אלא מקורה דווקא בלב. וכך דרשו חז"ל על הפסוק בקריאת שמע: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך - בשני יצריך", לאמור: היצרים שוכנים בלב, מרכז הרגש האנושי.

ובמלחמה, כמו במלחמה, אין סנטימנטים. חייבים להילחם בכל הכח, כי מי שאינו מנצח - מפסיד. כאן מגיע היצר הרע ועושה שימוש במניפולציות רגשיות וסחטניות: איך תוכל להתעמק בלימוד הגמרא כשבראשך עדיין מהדהדת השיחה הקשה ממנהל הבנק? אתה חושב שללכת לתפילת מנחה בבית הכנסת זה דבר נכון כשחברך כורע תחת נטל הקונים בחנותו, ואיפה מצוות חסד? כן. גם במצוות היצר משתמש כדי לגרור אותנו לרשתו.

לעומתו, היצר הטוב שכאמור שוכן בלב, עושה שימוש בעיקר בטענות הגיוניות ושקולות: דווקא בכך שתנסה להתעמק בשעה קשה זו בלימוד הגמרא, תרוויח כפול, השיחה ממנהל הבנק תידחק ממוחך לשעה קלה וגם תלמד תורה. **קשה בהתחלה, אבל אפשרי.** חסד עם החבר? מדוע שלא תעשה זאת אחרי מנחה, או אולי נכון יותר לברר: איפה הייתה מצוות החסד עם החבר כשהיה זה על חשבון ההנאות שלך? גם אז היית צדיק כה גדול...?

פרשת כי תצא

לסיכום: את הרגש חשוב מאוד להעביר בכור המבחן של השכל. מכיון שהשכל בודק שהרגש אינו מכיל מרכיב מוטעה שישפיע בסופו של דבר על קבלת ההחלטה.

את זה מלמדת אותנו התורה באומרה: "כי תצא למלחמה על אויביך- " קודם תפנים שהצדקן המתחזה שבתוכך הוא אויב, ובאויב נלחמים. כל מה שנדרש ממך, כפי שהסביר היטב היצר הטוב, הוא להתגבר בהתחלה, בשעת הקושי, ואחר כך הרווח משתלם. וכשהקב"ה רואה שאתה יוצא להילחם, עשית צעד קטן מלמטה - הוא יתברך יעשה צעד גדול עבורך מלמעלה: "ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבית שביו!".

המלחמה בין היצר הטוב ליצר הרע נערכת בעוד "המנוע פועל", אין זמן לשבת לכוס קפה ועוגה ולחשב בסבלנות מה כדאי לעשות. חייבים להחליט כאן ועכשיו. אבל הקושי הוא רק להחליט "יוצאים למלחמה."

מעתה נבין היטב מדוע התורה לא מתארת מצב של הפסד במלחמה, משום שכל כוחו של היצר הרע הוא בדמיונות, הנחות שגויות ומטעות ודמגוגיה. ברגע שאתה יוצא לקרב נגדו, מתברר שכל כוחו אינו אלא פטה מורגנה שמתפוגגת בהיגיון מועט. אם אתה יוצא להילחם, מבטיחה התורה, לא תפסיד. לא בגלל שאתה כל כך חזק, אלא בגלל שמולך אויב דַּיְמָה מקרטון...